

A 1649/medborgar

Käsittelijä:

Hyvinvointi Pohjolassa -
valiokunta

Dnro 15-00184-8

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunnan mietintö,
joka koskee

jäsen ehdotusta kansalaisten osallistamisen ja demokratiakehityksen parissa toimivan pohjoismaisen keskuksen perustamisesta

Ehdotus

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto ei ryhdy toimenpiteisiin kansalaisten osallistamisen ja demokratiakehityksen parissa toimivan pohjoismaisen keskuksen perustamista koskevan jäsen ehdotuksen (A 1649/medborgar) johdosta.

Taustaa

Vasemmistososialistisen vihreän ryhmän Rasmus Nordqvist ehdotti, että Pohjoismaiden neuvosto kehottaa Pohjoismaiden hallituksia

että ne laativat ehdotuksen kansalaisten osallistamisen ja demokratiakehityksen parissa toimivan pohjoismaisen keskuksen perustamisesta yhteiseksi ja käytännönläheiseksi tutkimuskeskukseksi kansalaisten osallistamiselle ja demokratiakehitykselle.

että Pohjoismaat varaavat määrärahoja viiden vuoden toimintaan ja että keskuksen toimintaa arvioidaan neljän vuoden kuluttua.

että Pohjoismaiden neuvosto päättää, että keskuksella tulee olla hallitus jo vuonna 2015 ja että tämä hallitus saa toimintaan budjettikehityksen, jotta keskuksen johtaja voidaan palkata viimeistään 1. tammikuuta 2016, jolloin keskuksen kaikki työntekijät ehtivät aloittaa vuoden 2016 ensimmäisellä puoliskolla.

Taustalla on se, että Pohjoismaat ovat perinteisesti innoittaneet toisiaan kehittämään demokratiaa ja kansalaisten osallistamista koskevia aloitteita. Vaikka Pohjoismaiden yhteiskunnat kuuluvatkin maailman kaikkein demokraattisimpien joukkoon, meidän on jatkuvasti pyrittävä vahvista-

maan yhteiskunnan demokraattisia rakenteita ja päätösprosesseja, oli siten kyse paikallisesta, alueellisesta, kansallisesta tai kansainvälisestä yhteistyöstä, jotta väestön ja päättäjien välillä olisi vahva yhteys.

Pohjoismaiden neuvosto

Ehdotuksena on tämän vuoksi, että Pohjoismaiden hallitukset perustaisivat yhteisen käytännönläheisen tutkimuslaitoksen, jonka tavoitteena olisi selvittää, edistää ja tukea kansalaisten osallistamisen ja demokratiakehityksen uusia kehittämismalleja. Laitos voitaisiin perustaa esimerkiksi yhteistyössä pohjoismaisten ja kansainvälisten tutkimusympäristöjen, demokratialiikkeen sekä kansalaisyhteiskunnan relevanttien toimijoiden välillä.

A 1649/medborgar

Käsittelijä:
[Hyvinvointi Pohjolassa -
valiokunta](#)

Dnro 15-00184-8

Lausunnot

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta päätti, että asiasta on saatava lisätietoa ennen lisätoimenpiteiden käynnistämistä. Sen vuoksi sihteeristö alkoi etsiä asiaan liittyvää materiaalia kansalaisten osallistumisesta ja demokratian kehityksestä Pohjoismaissa. Sihteeristö on hankkinut tietoa Tanskan kuntaliitosta (Kommunernes Landsforening, KL), Norjan kunta-alan työnantajajärjestöltä (Kommunesektorens arbejds giverorganisation, KS) sekä Ruotsin kunta- ja maakäräjälaitolta (Sveriges Kommuner och Landsting, SKL).

Äänestysprosentti Pohjoismaissa on yleisesti ottaen korkea. **Tanskan kuntaliiton** (Kommunernes Landsforening) mukaan kaikki kunnat keskittyvät voimakkaasti demokratian kehittämiseen ja edistämiseen. Työtä ei kuitenkaan voida tehdä keskitetysti, vaan paikallisesti kunnissa, sillä haasteet vaihtelevat suuresti kunnasta toiseen. Kööpenhaminassa on paljon uusia nuoria kuntalaisia, joiden paikallistuntemus on vähäinen ja joita voi sen vuoksi olla vaikea sitouttaa ja saada äänestämään. Maaseudulla on toisenlaiset haasteet: siellä kansalaisilla on hyvä paikallistuntemus muttei aina välttämättä kiinnostusta politiikkaan. Tarvitaan muita toimenpiteitä. Tutkimus osoittaa, että jos jättää äänestämättä ensimmäisissä vaaleissa, joissa on äänioikeutettu, jättää todennäköisemmin äänestämättä myös muissa vaaleissa verrattuna siihen, että äänestää ensimmäisissä vaaleissaan. Äänestämättä jättämisen riski on suurin, jos on ensimmäistä kertaa äänioikeutettu kunnallisvaaleissa.

Kunnat saavat tietonsa vaalitutkijoilta. Nämä puolestaan keräävät kokemuksia muista maista. Yleensä kyse on kuitenkin muissa Pohjoismaissa saaduista kokemuksista, sillä niitä on helpoin soveltaa Tanskan kontekstiin. Tutkijat korostavat kuitenkin sitä, että kokemukset ovat hyvin erilaisia, minkä vuoksi huomion kohteena ovat paikalliset ratkaisut. Tutkijat vaihtavat mielellään kokemuksia muiden Pohjoismaiden kanssa. Esimerkiksi Tanskassa otettiin käyttöön Norjan kokemuksiin pohjautuen kansallisesti koordinoitua kouluvaalit peruskouluissa vuonna 2015. Ruotsissa mainostetaan enemmän mahdollisuutta äänestää ennakkoon postitse (todennäköisesti pitkien välimatkojen vuoksi). Tanskassa voi myös äänestää ennakkoon postitse, mutta tutkijat ovat sitä mieltä, että tanskalainen perinne jonottaa äänestysuurnille ja juhlistaa demokratiaa takaa hyvän äänestysprosentin. Ruotsissa katsotaan, että äänestysprosentti kasvaa, jos kunnallisvaalit ja valtiopäivävaalit järjestetään samana päivänä. Tätä kokemusta ei voi hyödyntää Tanskassa ja Islannissa, joissa pääministeri päättää, minä päivänä vaalit järjestetään.

Demokratia on kuitenkin eri asia kuin äänestäminen. Kyse on kansalaisten osallistamisen vahvistamisesta esimerkiksi kansalaisten kuulemisen ja yleisen osallistamisen kautta, jotta voidaan varmistaa, että kunnalla on mahdollisimman hyvä päätöspohja. Tanskan kuntaliiton mukaan kunnat tekevät nykyään paljon työtä tämän parissa. Seuraavassa on aiheeseen liittyviä tanskankielisiä linkkejä:

“Fremtidens lokaldemokrati – inspiration til den lokale debat om demokrati og borgerinddragelse”

http://www.kl.dk/ImageVault/Images/id_32765/ImageVaultHandler.aspx

Pohjoismaiden neuvosto

Udviklingsprojekt “10 gode eksempler på borgerinddragelse og nye demokratiformer i kommunerne”

<http://www.kl.dk/PageFiles/156464/10%20eksempler.pdf?epslanguage=da>

A 1649/medborgar

Käsittelijä:
[Hyvinvointi Pohjolassa -
valiokunta](#)

PDF – “11 eksempler på nærdemokrati i de danske kommuner”

“Op af sofaen – anbefalinger til lokaldemokratiet”

http://oim.dk/media/515502/Op_af_sofaen_anbefalinger_til_lokaldemokratiet.pdf

Dnro 15-00184-8

Norjan kunta-alan työnantajajärjestöltä on ilmestynyt seuraavia asiaa koskevia raportteja:

“Erfaringer med nærdemokratiske ordninger i Norden”

<http://www.ks.no/contentassets/74eb91b63e4349fbb4977e67461f298d/rapport---nardemokrati.pdf>

Muistiossa otetaan esiin tärkeimmät lähidemokratian ja/tai kaupunginosia koskevat järjestelmät. Siinä kuvataan myös järjestelmistä saatuja havainnot ja kokemuksia. Lisäksi lähidemokratiaa lähestytään hyvin yleisestä näkökulmasta ja empiirisiä kokemuksia pohditaan syvällisesti.

Muistion sisältö sisältää myös kaupunginosien historiaa 1960-luvulta tähän päivään, mihin liittyen pohditaan Pohjoismaiden suurimpien kaupunkien konkreettisia kokeiluja ja uudistuksia. Jokaisen Pohjoismaa on lisäksi saanut oman lukunsa, jossa tarkastellaan yksityiskohtaisemmin juuri kyseisen maan lähidemokratiaa.

“Kommunestørrelse og lokaldemokrati”

<http://www.ks.no/globalassets/kommunestørrelse-og-lokaldemokrati-ny.pdf>

Muistio perustuu tutkimukseen, jossa tarkastellaan kunnallisvaaleihin osallistumisen ja kunnan koon välistä yhteyttä. Lisäksi muistiossa tarkastellaan tutkimustuloksia kunnallisissa itsehallinnoissa ja kuntien valtionohjausta sekä näiden vaikutuksia. Muistiossa annetaan myös ehdotuksia, jotka voivat edistää paikallista ohjausta, äänestyskäyttäytymistä ja identiteettiä sekä parantaa lähidemokratiaa.

“Lokalt demokrati og kommunalt selvstyre – Visjon eller virkelighet”

<http://www.ks.no/globalassets/heftetlokaldemokrati.pdf>

Muistiossa on ohjausta, johtamista ja kumppanuutta koskeva tutkimuskooste. Taustalla ovat ulkopuolisten toimijoiden kanssa laaditut lähidemokratian kehittämistä koskevat arviot. Lisäksi tarkastellaan paikallisdemokratian ja valtion välistä suhdetta sekä tutkitaan valtion ja kunnan välisen suhteen virallista ja todellista tilannetta. Lopuksi käydään läpi tulevien tehtävien ja vastuiden jako sekä arvioidaan paikallisdemokratian ongelmakenttiä ja kehitystä tulevaisuuden kannalta.

“Godt lokaldemokrati - ei plattform”

<http://www.ks.no/globalassets/plattform-godt-lokaldemokrati-2014.pdf>

Norjan kunta-alan työnantajajärjestö (KS) esittelee tässä lyhyessä raportissa ideoita ja ehdotuksia Norjan kuntien niin kutsutuksi “alustaksi”, jonka tehtävänä on osaltaan edistää paikallisdemokratiaa. Osa alustasta koostuu muun muassa asukkaista, vapaaehtoisista (sekä vapaaehtoisjärjestöistä) ja vielä monista muista näkökohdista ja asioista, joista esimerkiksi korruptio ja etiikka.

Ruotsissa on keskeistä erityisesti **Ruotsin kunta- ja maakäräjaliiton** (SKL) työ paikallisdemokratian edistämiseksi. Siellä on kehitetty hyvän demokratian alusta, johon on haettu inspiraatiota Norjasta.

Pohjoismaiden neuvosto

”God lokaldemokrati – en plattform”

<http://skl.se/download/18.430f8b0b145ac911ed659436/1399636829389/skl-demokratibarometern-plattform-god-lokal-demokrati-2011.pdf>

Alustan kehitti alun perin Norjan kunta-alan työnantajajärjestö (KS). Taavoitteena oli tukea Norjan kuntien paikallisdemokratian kehittämispyrkimyksiä. Tällä hetkellä monet kunnat ovat käyttäneet alustaa. SKL on kääntänyt sen ruotsiksi ja mukauttanut sitä Ruotsin olosuhteisiin sopivaksi, jotta sitä voidaan käyttää vastaavalla tavalla Ruotsin kunnissa.

A 1649/medborgar

Käsittelijä:
Hyvinvointi Pohjolassa -
valiokunta

Dnro 15-00184-8

Alustaan liittyy arviointityökalu, demokratiabarometri. Arvioinnin avulla saadaan tilannekatsaus siihen, miten kunnanvaltuutetut ja kansalaiset kokevat paikallisdemokratian, ja kartoitetaan kunnan vahvuuksia ja heikkouksia.

Valiokunnan näkemykset

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta on yksimielinen kansalaisten osallistamisen ja demokratiakehityksen tärkeydestä Pohjoismaissa. Tämän vuoksi onkin ilahduttavaa, että demokratia yleisesti ottaen toimii hyvin Pohjoismaissa ja edellytykset sille ovat hyvät. Useat muut maat saavat inspiraatiota Pohjoismaiden demokratiamallien rakenteesta. Valiokunta onkin yhtä mieltä siitä, että kansalaisten osallistaminen ja demokratiakehitys ovat tärkeitä asioita. Pohjoismaiden demokratiaa koskevaa tutkimusta on jo olemassa eikä valiokunnan mielestä ole syytä perustaa uutta tutkimuslaitosta - uutta pohjoismaista keskusta. Edellä mainitun perusteella valiokunta katsoo, ettei ole syytä ryhtyä toimenpiteisiin kansalaisten osallistamisen ja demokratiakehityksen parissa toimivan pohjoismaisen keskuksen perustamista koskevan jäsenehdotuksen (A 1649/medborgar) johdosta.

VARAUMA: Christian Juhl (EL) ei kannata valiokunnan päätöstä.

Tukholmassa 27. syyskuuta 2016

Arja Juvonen (ps)

Bengt Morten Wenstøb (H)

Bente Stein Mathisen (H), pj.

Christian Juhl (EL)

Hege Haukeland Liadal (A)

Jenis av Rana (Mfl.)

Karen J. Klint (S)

Lennart Axelsson (S)

Mikael Staffas (Lib)

Paula Bieler (SD)

Rasmus Jarlov (KF)

Rikard Larsson (S)

Sivert Haugen Bjørnstad (FrP)

Tillie Martinussen (D)

Vigdis Hauksdóttir (F), varapj.